

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T.F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 16 września 2022 r., sygn. akt III AUa 303/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[az]

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 kwietnia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił odwołującemu się T.F. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy, wyrokiem z dnia 16 grudnia 2021 r., oddalił odwołanie T.F. od powyższej decyzji organu rentowego.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, wyrokiem z dnia 16 września 2022 r., oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że odwołujący się T.F. jest częściowo niezdolny do pracy z przyczyn psychiatrycznych. Niezdolność ta nie powstała w okresie 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia, czyli przed 30 sierpnia 2015 r., ale w grudniu 2015 r., a zatem nie spełniła się przesłanka z art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm.; dalej ustawa emerytalna).

Równocześnie wobec braku po stronie odwołującego się całkowitej niezdolności do pracy, nie było podstaw do zastosowania w jego przypadku art. 57 ust. 2 czy też art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że kwestia daty powstania u odwołującego się niezdolności do pracy stanowiła przedmiot opinii biegłych lekarzy sądowych - specjalistów z zakresu neurologii i psychiatrii (głównej i dwóch uzupełniających), którzy przyjęli, że częściowa niezdolność do pracy nie powstała przed 30 sierpnia 2015 r., tj. w ciągu 18 miesięcy od zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego, lecz najprawdopodobniej dopiero w grudniu 2015 r. Opinie powołanego w niniejszej sprawie biegłego psychiatry zostały wydane w oparciu o wyniki przeprowadzonego badania klinicznego oraz szczegółową analizę dokumentacji medycznej, z której jednoznacznie wynika, iż brak było jakichkolwiek podstaw do stwierdzenia niezdolności do pracy przed 30 sierpnia 2015 r. Jak bowiem szczegółowo w opinii głównej z dnia 28 października 2020 r. wyjaśnił biegły, przeprowadzone badanie psychiatryczne oraz dostępne dane wykluczyły u T.F. chorobę psychiczną w rozumieniu psychozy i upośledzenia umysłowego. Całokształt obrazu klinicznego wskazywał jedynie na występowanie u wnioskodawcy zaburzeń lękowo-przygnębiennych u osoby z zaburzeniami osobowości oraz cechami zmian organicznych w OUN. Z uwagi na ubogi materiał orzeczniczy brak jest możliwości, by z całą pewnością ocenić początek tej niezdolności, a jedynie można przypuszczać, że stan ten nastąpił w okresie od grudnia 2015 r., a więc w okresie pierwszych konsultacji psychiatrycznych.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że:

1. biegły psychiatra wyjaśnił, że dokumenty w postaci opinii psychologów: z dnia 26 marca 1979 r. i z dnia 21 maja 1981 r. nie wnosily nic istotnego w proces konstruowania wniosków orzeczniczych odnośnie do zdolności wnioskodawcy do pracy. Podkreślił, że w okresie objętym powyższymi opiniami wnioskodawca jako dziecko nie wykazywał objawów choroby psychicznej, a jedynie zaburzenia okresu rozwojowego. Orzeczenia te nie wskazywały zatem na potrzebę leczenia psychiatrycznego, a jedynie na oddziaływania pedagogiczne,

2. w drugiej opinii uzupełniającej z dnia 3 sierpnia 2021 r. biegły psychiatra podkreślił, że również dokumentacja z okresu odbywania służby wojskowej

(książeczka wojskowa i dokumentacja ze S. w T., gdzie odwołujący się przebywał od 1 kwietnia 1988 r. do 6 lipca 1988 r. z rozpoznaniem infantylizmu psychicznego, a w skierowaniu do szpitala - osobowości nieprawidłowej i zespołu dezadaptacyjnego) nie wnosi nic istotnego w proces konstruowania wniosków orzeczniczych odnośnie zdolności do pracy, albowiem nie wskazuje na objawy choroby psychicznej w przeszłości,

3. w kwestii pominięcia przez biegłego psychiatrę wniosków wynikających z dopuszczonej w sprawie opinii biegłej psycholog z dnia 7 września 2020 r., uznającej odwołującego się za niezdolnego do pracy w wyuczonym zawodzie, przy jednoczesnym stwierdzeniu, że niezdolność ta istniała u T.F. także przed sierpniem 2015 r., już w ramach ustnych wyjaśnień na rozprawie przed Sądem Okręgowym w dniu 2 grudnia 2021 r., biegły psychiatra podkreślił - co wynikało ze sporządzonej przez niego opinii głównej, że uwzględnił powyższą opinię psychologa jako opinię pomocniczą w sprawie, akcentując, że opinia psychologiczna nigdy nie jest opinią wiążącą w sprawie a sam biegły psycholog nie posiada kompetencji do dokonywania oceny w zakresie zdolności do pracy; biegły uwydatnił że odwołujący się nie jest osobą chorą psychicznie, a więc nigdy nie występowały u niego objawy choroby psychicznej, a jedynie zaburzenia przygnębienie czy adaptacyjne. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika odwołującego się, biegły psychiatra jednoznacznie wykluczył też występowanie u T.F. zespołu Aspergera czy autyzmu,

4. same zaburzenia osobowości nie są jednostką chorobową i przy braku choroby psychicznej, czy nasilonych objawów afektywnych i poznawczych, zaburzenia osobowości nie są przyczyną do stwierdzenia niezdolności do pracy.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołujący się zarzucił:

I. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

(-) art. 382 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. oraz w związku z art. 278 § 1 k.p.c., przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, że w sprawach o rentę opinia biegłego psychologa jest jedynie opinią wspomagającą i nie może mieć rozstrzygającego charakteru przy ustalaniu niezdolności do pracy, a w konsekwencji pominięcie wniosków wynikających z opinii biegłej psycholog w zakresie daty powstania niezdolności do pracy, podczas gdy prawidłowa wykładnia wskazanych [przepisów powinna prowadzić do

uwzględnienie opinii biegłej psycholog z dnia 7 września 2020 r. jako dowodu w sprawie i uznania ubezpieczonego za niezdolnego do pracy przed 30 sierpnia 2015 r.;

(-) art. 382 k.p.c. w związku z art. 381 k.p.c. w związku z art. 286 k.p.c. i 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na przejęciu przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego w zakresie początkowej daty powstania u odwołującego się niezdolności do pracy bez jakichkolwiek rozważań w kwestii niejednoznacznych i niestanowczych wniosków wynikających z opinii biegłego psychiatry co do daty powstania niezdolności do pracy i bez analizy przedłożonej przez odwołującego się dokumentacji medycznej w sytuacji, gdy zarzuty apelacji dotyczyły wadliwości wydanej opinii psychiatrycznej i sprzeczności ustaleń Sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne nie zostały rozpoznane przez Sąd drugiej instancji;

(-) art. 382 k.p.c. w związku z art. 381 k.p.c. w związku z art. 286 k.p.c. w związku z art. 285 § 2 i 290 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez nieprzeprowadzenie dowodu z opinii I. lub zespołu biegłych psychiatry, psychologa i lekarza medycyny pracy w sytuacji, gdy sporządzone w sprawie opinie biegłego psychologa i psychiatry są ze sobą sprzeczne, a przy przyjęciu, że opinia biegłego psychologa ma charakter pomocniczy w stosunku do opinii biegłego psychiatry, w przypadku sprzeczności wynikających z niej wniosków z opinią psychiatryczną oraz niejednoznacznych i niestanowczych wniosków opinii psychiatrycznej, powinna ona stanowić asumpt do dopuszczenia dowodu z opinii I. lub zespołu biegłych psychiatry, psychologa i lekarza medycyny pracy pozwalających na jednoznaczne stwierdzenie, czy ubezpieczony jest całkowicie czy też częściowo niezdolny do pracy zarobkowej oraz od kiedy istnieje ta niezdolność;

II. naruszenie prawa materialnego, tj.:

(-) art. 57 ust. 1 w związku z art. 58 w związku z art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm.), przez bezpodstawne oddalenie odwołania i odmówienie ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w sytuacji, gdy prawidłowa ocena stanu i przyjęcie właściwej

daty powstania niezdolności do pracy jego zdrowia uzasadniały przyznanie prawa do renty;

(-) art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez przyjęcie, iż ubezpieczony jest jedynie częściowo niezdolny do pracy, podczas gdy jego niezdolność do pracy ma charakter całkowity.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, albowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a mianowicie: „czy w sprawie o rentę opinia psychologa może stanowić samodzielną podstawę ustalenia niezdolności ubezpieczonego do pracy czy też ma ona status jedynie pomocniczy i wspomagający w stosunku do opinii psychiatrycznej i sama w sobie nie może mieć rozstrzygającego charakteru”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Istotnym zagadnieniem prawnym jest problem jurydyczny, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, którego wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 7-8, poz. 51). Sformułowanie istotnego zagadnienia

prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne), na czym polega rozbieżność w orzecznictwie i jakich kwestii owa niejednorodność dotyczy. Sformułowane zagadnienie winno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Innymi słowy, zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter ściśle jurydyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz służyć wyjaśnieniu prawa, a nie ocenie ich subsumcji pod określoną normę prawną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16, LEX nr 2255332).

Odnosnie do twierdzeń skarżącego o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego należy stwierdzić, że, po pierwsze, przedstawiane wątpliwości nie dotyczą kwestii prawnych, ale lokują się w obszarze ustaleń faktycznych, a konkretnie mocy dowodowej opinii biegłego psychologa przy ustalaniu niezdolności do pracy. Po drugie, wątpliwości te wkraczają w obszar wiadomości specjalnych, bowiem odpowiedź na zadane pytanie wymaga wiedzy medycznej, a nie prawniczej. Nie jest to zatem problem jurydyczny.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

[ał]

[az]